

УДК 174.7:37.014.61]:004.8

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ
ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Ткалич Д. В.

e-mail: dmytro.tkalych@nure.ua

Науковий керівник – д.філос.н., проф. Коробкіна Т. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, кафедра СГН
м. Харків, Україна

The paper examines psychological and pedagogical mechanisms for forming academic integrity among higher education students. The study analyzes key factors influencing academic dishonesty in the modern digital educational environment. Particular attention is paid to motivation, self-regulation, and ethical awareness of students. Pedagogical approaches such as academic writing development and formative assessment are also considered. The importance of an ethical educational environment and institutional support for academic integrity is emphasized. The study concludes that effective formation of academic integrity requires an integrated psychological and pedagogical approach.

Зростання цифровізації освіти та подальше поширення штучного інтелекту в освітній сфері формує нові виклики для забезпечення академічної доброчесності серед здобувачів вищої освіти. Аналіз останніх досліджень у цьому напрямку засвідчує, що академічна доброчесність це не лише дотримання формальних правил, але і складна психологічна установка, сформована під впливом внутрішніх мотиваторів та зовнішнього освітнього середовища [1–5].

Серед основних чинників, що формують передумови до академічної недоброчесності О. Панасюк виділяє наступні [3, с. 110]:

- інституційні та нормативні прогалини. Тривалий час у нашому суспільстві не приділялася увага перевірці дослідницьких робіт на плагіат;
- розширення доступу до інтернет-ресурсів та низький рівень академічного письма серед молодих вчених дослідників. Широкого розповсюдження набуло копіювання текстів, використання чужих ідей без посилання на автора;
- низький рівень мотивації до навчання та відсутність власних цілей у освітньому процесі;
- надмірна орієнтація на результат у навчальному процесі створює умови, в яких особа, що навчається, здебільшого зацікавлена здобутті високої оцінки. Це сприяє раціоналізації академічної недоброчесності;
- високий психологічний тиск на здобувачів освіти, що у поєднанні зі стресом та прокрастинацією знижує рівень доброчесності. Хронічна втома та перевантаженість дедлайнами призводять до усвідомлення шляхів недоброчесної поведінки як прийнятних;

- особистісні психологічні чинники, серед яких можна виділити риси характеру, вплив батьків на виховання, моральне відношення до добродісної поведінки, тощо.

Важливу роль у підтримці академічної добродісності має педагогічна практика та формування сприятливого освітнього середовища. Педагогічна практика має бути спрямована на трансформацію академічної культури. С. Омельчук та А. Кузьменко наголошують на обов'язковості включення відповідних дисциплін до науково-освітніх програм як самостійних освітніх компонентів [2, с. 90]. І. Гуляс робить акцент на підвищенні внутрішньої мотивації здобувачів академічної добродісності. У цьому контексті пропонується запроваджувати інтерактивні методи навчання, застосування проектних і дослідницьких завдань, що спрямовані на покращення мислення студентів та рівня їх залученості до навчання та формування відповідальності за результати власної академічної діяльності [1, с. 86].

Формування академічної добродісності у сучасному освітньому середовищі доцільно розпочинати з розгляду та удосконалення психологічних механізмів, що орієнтовані на внутрішню мотивацію, самодисципліну та відповідальність за результати власної діяльності:

- зміщення фокусу з зовнішніх мотиваційних чинників (оцінки, схвала викладача) до внутрішніх (усвідомлення цінності знання та освіти для особистісного розвитку, перспектив подальшого зростання);

- підвищення у здобувачів освіти віри у власні сили. Перехід до формування сильної особистості зменшує рівень невпевненості та страху навіть при умові складного завдання;

- зниження рівня академічної тривоги. Стрес невдачі перед екзаменом та страх бути відрахованим є одним з можливих тригерів порушення добродісності;

- усвідомлення норм етичної поведінки як основи професійного зростання.

Педагогічні механізми формування академічної добродісності охоплюють методи викладання, інструменти оцінювання та взаємодії викладача зі студентами. У цьому контексті доцільно виділити наступні напрямки:

- особистий приклад викладача, який коректно цитує джерела у своїх лекціях та відкрито обговорює етичні питання, демонструє повагу до авторського права;

- навчання основам академічного письма, пошуку інформації та правилам цитування не лише на спеціальних курсах, а й у межах кожної навчальної дисципліни;

- перехід від одноразового фінального контролю до поетапного оцінювання із зворотним зв'язком;

- відмова від стандартних рефератів на користь творчих прикладних завдань, які вимагають рефлексії та унеможливають пряме копіювання чи

генерацію відповідей без особистого міркування.

Механізми, що формують сприятливе середовище для навчання та розвитку особистості:

- впровадження та дотримання етичних норм, де списування чи плагіат сприймаються освітньою спільнотою як неприйнятна поведінка;

- надання студентам доступу до програм перевірки на унікальність для самоконтролю та розуміння безальтернативності академічної доброчесності;

- розробка чітких правил використання штучного інтелекту у навчанні (пошук літератури, перевірка текстів, форма попереднього контролю результатів дослідження).

Формування академічної доброчесності слід розглядати як системний процес, що поєднує розвиток внутрішньої саморегуляції здобувачів освіти, удосконалення педагогічних стратегій викладання та формування етичного освітнього середовища. [5] Ефективність цього процесу визначається переходом від суто контролюючих механізмів до розвитку внутрішньої мотивації студентів та підтримки їхньої відповідальної академічної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Гуляс І. А. Психосоціальні аспекти академічної доброчесності здобувачів вищої освіти // Психологія і суспільство. 2025. № 2. С. 78-88. URL: <https://pis.wunu.edu.ua/index.php/uapis/article/view/1346>

2. Омельчук С., Кузьменко А. Академічна доброчесність у змісті підготовки здобувачів третього рівня вищої освіти // Вища освіта України №2 (97). 2025. С. 79-95. URL: <https://journals.udu.kyiv.ua/index.php/vou/article/view/305>

3. Панасюк О. Соціально-психологічні детермінанти порушень академічної доброчесності // Acta Paedagogica Volyniensis. 2025. Вип. 3. URL: https://www.researchgate.net/publication/395499761_SOCIALNO-PSIHOLOGICNI_DETERMINANTI_PORUSEN_AKADEMICHNOI_DOBROCESNOSTI.

4. Eshet Y. Academic Integrity Crisis: Exploring Undergraduates' Learning Motivation and Personality Traits // Education Sciences. 2024. Vol. 14. URL: <https://www.mdpi.com/2227-7102/14/9/986>

5. Korobkina, T., Dashenkova, N., Myttseva, O., Horiachkovska, H., Bakalenko, O., Omelchenko, V.; Chaika, O. (Eds.) (2025). Education without a face in the age of existential deficit: how globalization, post-truth, and the politics of meaninglessness dehumanize pedagogy. Educational policy and reforms: the impact of global Skization. Kharkiv: TECHNOLOGY CENTER PC, 70-102 <https://doi.org/10.15587/978-617-8360-20-7.ch3>